

☞ Echte schimmen ☜

Christian Deterink

Badend in het zweet werd barones Van Wikhoven wakker. Ze schoot rechtop in bed en probeerde haar zinnen te verzamelen. Een kwade droom, het was gewoon een kwade droom geweest.

Langzaam wreef ze met de vingertoppen met de handen over haar ogen. Ze probeerde zich de beelden voor de geest halen. Ze had in de ruimte hiernaast, haar atelier, gezeten, reeds diep in de avond, toen ze heel duidelijk gebonk had gehoord beneden. Dat had geduid op de aanwezigheid van mensen en angstig had ze vermoed dat er inbrekers in haar huis waren. Op de een of andere manier had ze zeker geweten dat ze aasden op haar dure Wegdwood-servies dat beneden in de salon uitgesteld was. Ze was de trap afgesneld naar beneden, bijna zwevend, en toen ze aan was gekomen in de hal had ze een zwak licht gezien dat door de kier van de deur naar de salon drong. Ook nu nog reageerde ze fysiek op de angst die haar had overweldigd; ze kreeg kippenvel. Toch was ze in haar droom doorgelopen, waar ze anders misschien op haar schreden was teruggekeerd. Langzaam had ze de deur geopend en daar zaten ze; de indringers, grote ronde harige beesten op korte pootjes die comfortabel zittend aan haar dure servies zaten te knagen met enorme malende kaken en blinkend witte tanden. Die aanblik joeg haar nu nog de stuipen op het lijf. En toen waren ze op haar afgekomen...

Ze schudde met haar hoofd, als om die beelden te verdrijven en glimlachte licht. Wat een dwaze droom, dacht ze. Serviesmonsters, hoe verzong ze het? Ze voelde zich weer tot rust komen en besepte hoe kinderachtig het was om zo bang te worden van zo'n nachtmerrie. Dat had ze vroeger als kind gehad, maar nu toch niet meer, als dame van 50 jaar? Ze was perfect veilig in dit huis. Dit onderkomen dat ze twee weken geleden had betrokken, nadat ze door geldgebrek het landgoed Herteloo van haar vader Francois Desvoeux II, de laatste baron van Wikhoven, had moeten verkopen. Dat was al erg genoeg geweest, nu moest ze zich niet nu ook nog eens dingen in haar hoofd gaan halen. Natuurlijk waren er geen inbrekers!

Toen hoorde ze gestommel van beneden. Voetstappen, leek het toch echt! Meteen was de angst weer teruggekeerd waarvan ze had gedacht dat die definitief verdwenen was. Ze schoot rechtop in bed en hield haar hoofd scheef, als een jachthond en probeerde zich te concentreren. Nee, het leek stil. Maar toen; opnieuw gestommel of geklop. Hoe zacht ook, het was er. Verward knipperde ze met haar ogen; droomde ze nu alweer? Maar ze hoefde zichzelf niet te knijpen om te weten dat ze nu gewoon wakker was. Haar ademhaling versnelde terwijl de gedachten door haar hoofd schoten. Dat ze al luttele keren 's nachts wakker was geworden en had gedacht iets te horen. Steeds had ze zichzelf gerust gesteld met de constatering dat zo'n oud huis als dit nu

eenmaal "werkte", zoals dat zo mooi heette. Maar die zachte kloppen die ze hoorde, dat kon toch geen hout zijn dat kraakte en piepte?

En dan, die nachtmerrie: ze had vaak gehoord dat je in je dromen geluiden die je al slapend hoort, opneemt binnen de droom. Zou ze dat bonzen en kloppen ook al in haar slaap hebben gehoord, en daar haar nachtmerrie omheen gesponnen hebben?

Ze nam een beslissing: in bed kon ze niet blijven liggen. Ze moest eruit en het gehele huis controleren. Alleen dan kon ze weer rustig worden. Met nog steeds een bonzend hart sloeg ze de dekens opzij, stapte in haar pantoffels en sloeg een mantel om haar dunne slaaphemd. Vervolgens deed ze het licht in haar riante slaapkamer aan. Het warme, gele licht stelde haar enigszins gerust en ze stapte de slaapkamer uit.

Eerst controleerde ze alle kamers op de verdieping. De drie logeerkamers, haar atelier, haar waskamer, de ruime badkamer en de kleedkamer. Maar dat was veilig, wist ze. Het geluid was van beneden gekomen. Tenslotte daalde ze de brede trap af in de imposante hal en begon de woon- en leefvertrekken te controleren. Het eerste kwam ze in de salon, waar het Wedgwood-servies natuurlijk onaangeroerd was en vervolgens deed ze de andere ruimten aan. Niets.

Ze was al bijna weer gerustgesteld toen ze als laatste de bibliotheek aandeed, een grote L-vormige ruimte, waarvan alle wanden gevuld waren met lange rijen boeken in grote sierlijke boekenkasten. Vlak nadat ze de deur had geopend, verstijfde ze, nog staand op de drempel. Daar was iemand, ergens naast haar grote bureau, dat midden in de ruimte was opgesteld. In het schaarse maanlicht dat door de grote ramen scheen, had ze in een glimp iets gezien, niet meer dan een schaduw, maar wel een menselijke gestalte, vlak voor deze om de hoek in de kamer weer verdwenen was.

Ze begreep dat ze snel moest handelen en bijna paniekerig zochten haar smalle handen over de wand naar de lichtknop. Het duurde in haar beleving uren voor de kroonluchter aan het plafond eindelijk aansprong en het donker verdreef. Niets natuurlijk. Geen enig teken van menselijke aanwezigheid. De kamer was even leeg als die zou moeten zijn. Snel liep ze door de kamer en keek om de hoek waar de gedaante verdwenen was. Geen spoor, natuurlijk. Ze bekeek de Franse deuren die naar het terras leidden, maar die waren dicht en keurig op slot. Geen kans dat iemand daar weggevlucht was, de deur kon alleen aan de binnenkant op slot worden gedraaid.

Verward draaide de barones zich om en liep terug de kamer in. Haar oog viel op het bureau, waarop verspreid boeken, stapels papier en andere spullen lagen. Vergiste ze zich nu, of was er echt iets verplaatst? Ze keek beter en wist het nu zeker: de spullen lagen anders als ze deze had achtergelaten: ze was er bijvoorbeeld van overtuigd dat ze die boeken op de hoek van het bureaublad op een stapeltje had gelegd en niet verspreid zoals ze nu lagen! Dus toch! Maar dan, wat had een ongenode bezoeker te vinden tussen haar spullen? Er lag niets van belang of waarde, dat had ze allemaal weggestopt in haar brandkast. Een geperveteerde maniak die blijk gaf van een ziekelijke nieuwsgierigheid naar haar leven? Absurd. Nog steeds in verwarring stommelde ze de kamer weer uit, niet wetend wat ze moest doen. De politie bellen? Een vriendin bellen om raad. Maar ze verwierp beide. De gedachte dat men haar zou gaan zien als een arme eenzame weduwe

met waanideeën verafschuwde haar. Ze werd boos: nooit zou ze zichzelf zo voor gek zetten: barones Van Wikhoven had een reputatie hoog te houden.

Haar woede maakte haar gedachten helderder. Ze besloot gewoon weer naar bed te gaan.

Morgen was er weer een dag en het was beter bij daglicht de gebeurtenissen te overdenken dan nu, in het sinistere duister.

Toen ze eenmaal weer in bed was gekropen was ze nog steeds boos, maar nu op zichzelf.

Natuurlijk was er geen indringer geweest, dat waren gewoon waanbeelden van haar. Ze had zich zonder meer infantiel gedragen, met haar variant op de angst voor het beest onder het bed. Het beest onder het bed.

Met die gedachte sliep ze in.

Toen de ochtend aanbrak, voelde ze zich al weer een stuk beter. Na een goed ontbijt was ze al weer heel goedgehumt en besloot ze haar bibliotheek op te ruimen.

Terwijl ze daarmee bezig was, bedacht ze zich opeens iets. In dezelfde ruimte had ze ooit een gesprek gehad met de vorige eigenaar, een zakenman die dit pand jarenlang als kantoor van zijn notarispraktijk had gebruikt. Hij had verteld dat hij de ruimte indertijd in geheel authentieke staat had gelaten, inclusief alle boeken. Deze waren allemaal overgenomen van de adellijke familie waarvan hij het pand had kunnen kopen. Maar wat nu in haar geheugen was opgekomen ging erover dat tussen al die boeken ook een soort dagboek te vinden moest zijn, een verslag van de familie die dit huis had bewoond.

Wat nu als ze dit boek eens doornam? Misschien kon ze iets vinden dat betrekking kon hebben op het gestommel in haar huis 's nachts. Ze was niet bijgelovig, maar ze had vaak genoeg gehoord over spookhuizen waarin ooit vermoorde bewoners op wraak zonnen. Het idee dat zij ook in zo'n "Haunted House" woonde was eigenlijk absurd, maar ach, het kon geen kwaad om toch eens te zoeken. Ze merkte al snel dat er tal van interessante boeken in haar kast stonden. Naast een hele keur aan religieuze boeken, bijvoorbeeld ook een prachtige oude druk van een boek van Chaucer, die ze beslist moest lezen.

Het was al middag toen ze het dagboek vond en begon te lezen, en het was tenslotte avond toen ze het boek naast zich neerlegde, met tollend hoofd en branderige ogen. Het was een dik roodbruin boek met leren kaft, dat voor het grootste deel volgeschreven was in een sierlijk maar nauwgezet handschrift.

Vanaf het begin was ze gefascineerd door het boek.

Het was geschreven door één persoon en begon op 10 maart 1970. Op dat moment moest ze een jonge vrouw van vroeg in de twintig zijn geweest. De eerste pagina's beschreef ze uitgebreid haar familie. Het bleek dat ze drie zussen had, waarvan zij de oudste was en de jongste, Katja, een jaar of veertien. Haar moeder, Dinera, was van Russische origine en was blijkbaar vroeger kloosterzuster geweest in de onbekende Kynorietessen-orde. Haar vader tenslotte, Willem d'Orville, was gestorven toen ze zelf een jaar of 8 à 9 was geweest. De puissant rijke bankier had het gezin een riant erfenis achtergelaten.

Uit de beschrijvingen bleek dat het dagelijkse leven werd bepaald door de streng religieuze moeder, die er een bepaald tiranniek bewind op na hield. De schrijfster van het dagboek, Clara, en haar zussen, werden opgevoed met regels die barones Van Wikhoven nogal extreem toeschenen. Zo mochten ze geen contact hebben met andere kinderen, of de “kwade” buitenwereld in het algemeen. Verder gingen niet naar school (ze kregen onderricht van de moeder zelf) en moesten zes uur per dag bidden. En dat allemaal, zo leek het, omdat Moeder nogal een sterke dwang had God te behagen.

Maar gaandeweg het dagboek werd steeds duidelijker wat de precieze beweegredenen van de moeder waren. De barones kon het eerst niet geloven, maar blijkbaar was deze vrouw, Dinera, vastbesloten de moeder te worden van het kind van God, zijn wedergeboren zoon. De Messias. Maar al die jaren was het niet gelukt, want ze had al vier keer aaneen een dochter gebaard. Wat er was gebeurd nadat Dinera voor de vierde keer geen zoon had gebaard was onduidelijk, maar Clara deed doorschijnen dat ze vermoedde dat er op dat moment iets in haar Moeder was geknapt. Het was immers wel heel toevallig dat maar even na de geboorte van Katja haar vader gestorven, onder dubieuze omstandigheden. In haar dagboek gaf Clara uiting van haar vermoedens dat haar eigen moeder haar vader had vermoord, uit pure frustratie dat hij haar geen zoon had geschonken. En in de veertien jaar die waren gevolgd was Moeder vervolgens steeds radicaler geworden in haar devotie voor God.

Ergens in de tweede helft van het dagboek beschreef Clara de gebeurtenis die uiteindelijk zou leiden tot de dramatische ontknoping. Dat was dat haar moeder, inmiddels bijna 60 jaar oud, opnieuw zwanger was. Van wie was onduidelijk, terwijl haar moeder zelf volhield dat ze onbevlekt was ontvangen. Op een koude winternacht in de winter van 1971 werd haar kind geboren, een jongetje. Het kind was al dood bij de geboorte.

Deze tragische gebeurtenis zorgde ervoor dat Dinera geheel doordraaide, zo bleek al snel. Al jarenlang had de onuitgesproken beschuldiging in de lucht rondgehangen dat de vier zussen ongewenst waren, dat ze tussen Dinera en haar wens de moeder te zijn van de herboren Zoon Gods hadden gestaan. Maar na haar doodgeboren zoon was ze openlijk vijandig tegen haar dochters. Als zij maar meer toegewijd waren geweest, dan had God haar een levende zoon geschonken.

De barones las over de onbeschrijflijke beproevingen waaraan ze haar dochters vervolgens aan had onderworpen. Zo had ze hen gegeseld en soms wekenlang opgesloten in de kelder. De barones was niet verbaasd dat Clara en haar zussen uiteindelijk hadden besloten hun moeder te vermoorden. Op de avond van de vijftiende februari 1971 besloten ze haar in haar slaap te wurgen. En dat was meteen de laatste beschreven bladzijde van het dagboek. Wat er daarna was gebeurd was onduidelijk.

De barones had het boek al weggelegd, overstelpt door de indrukken, toen ze zag dat er een papiertje uit de kaft van het boek was gevallen. Het bleek een krantenknipsel te zijn. “Drama in notabelengezin”, stond boven het artikel, dat beschreef hoe op een ochtend de lijken van vier zussen in het huis waren aangetroffen, zoals later bleek vergiftigd. Er werd gesteld dat de moeder,

weduwe van de bankier D'Orville, spoorloos was en dat de politie nog in het duister tastte wat betreft het motief en de dader.

Barones Van Wikhoven leunde achterover en wreef krachtig met haar handen in haar ogen. Dinera had haar eigen dochters vermoord, besepte ze. Wat een ongelooflijke gebeurtenissen hadden in haar huis plaatsgehad, zonder dat ze er zelf van wist...

De rest van de avond bleef het verhaal door haar hoofd malen. Ze probeerde om de zinnen te verzetten een detective van Agatha Christie te lezen, maar ze kon niet concentreren. Ze besloot al vroeg naar bed te gaan en sliep snel in. Maar later die nacht klonk er opnieuw gebonk, harder dan ooit daarvoor. Alsof een hele troep mensen paradeerde door haar woonkamer. Opeens weer klaarwakker staarde ze met grote, met angst gevulde, ogen voor zich uit. Ze zou die nacht niet meer slapen. Toen het eindelijk licht werd, begroette zij die als een van een lange reis teruggekeerde vriend.

"Nou, mevrouwtje, alles is geïnstalleerd hoor", zei de man op een geruststellende toon die haar irriteerde: hij sprak tegen haar op de toon van een verpleger tegen een arm oud en dementerend oud besje.

"Heeft u alles grondig getest?", vroeg ze kortaf, zonder het zelf beseffend op een toon die op anderen bijzonder hautain moest overkomen. Maar ja, zo had ze altijd gepraat: het was gebruikelijk zo te praten met een sociale status als de hare.

"Alles werkt hoor, mevrouwtje, weest u daar maar niet bezorgd over."

Mevrouwtje. Hij haalde echt het bloed onder haar nagels vandaan. Ze vond het afschuwelijk als mensen haar zo noemden. Ze wilde opeens heel erg snel van deze man af.

"Dank u. Tot ziens!"

En ze opende de deur voor hem en liet hem uit. Dat ze tot het einde toe voorkomend en keurig bleef had alleen maar te maken met haar ingesleten manieren en fatsoensbesef.

Ze bleef een tijd met de rug naar de dichte deur staan en keek de hoge hal in. Haar speurende ogen vonden al snel de twee camera's die op hoge posities aangebracht waren. Ze zuchtte tevreden. In haar huis waren nu in totaal vijftien camera's opgehangen, in alle kamers minstens één. Nu zou ze er eindelijk achter kunnen komen wat de oorsprong was van dat verduivelde gestommel en of er daadwerkelijk indringers in haar huis waren.

Die verdoemde nacht was nu alweer twee dagen geleden. De vorige nacht had ze zelfs gelogeed bij een vriendin van haar, de freule Oppenstein. Een vreselijke zelfingenomen vrouw, die haar urenlang had verveeld met haar platte gebabbel. Maar het was beter dan nog zo'n nacht, hier. Natuurlijk had ze haar eigen zorgen niet met haar besproken, dat was ondenkbaar. Alle reuring in haar eigen huis, het woord "spoken" wilde ze beslist niet gebruiken, was iets voor haar zelf om mee om te gaan.

Maar vannacht zou alles afgelopen zijn, besloot ze strijdvaardig. Als de camera's indringers registreerden had ze materiaal om mee naar de politie te gaan, zonder als gek te worden gesleept.

En als er niets bleek te zijn, zou de gekochte oordopjes indoen, en voortaan weer gerustgesteld kunnen slapen.

Die nacht installeerde ze zich in haar bed. Haar pantoffels stonden gereed naast het bed en de nachtjapon hing op een stoel nabij, zodat ze, mocht het nodig zijn, snel in actie kon komen. Aan de andere kant van het bed stond een televisie-toestel, die ze liggend kon bekijken en bedienen. Op de televisie stond een apparaatje die ze met een afstandbediening kon bedienen en waarmee ze kon switchen van camera. Want natuurlijk was ze niet van plan om vannacht zo'n stompzinnig nacht-programma te bekijken (het schrijnende teken van een maatschappij in verval) maar om de bewakingscamera's in haar eigen huis in de gaten te houden.

Al snel "zapte" ze rusteloos heen en weer tussen de verschillende camera's. De hal, atelier, grote logeerkamer, keuken, bibliotheek, weer terug naar de hal, en zo maar door. Alle ruimtes waren ondergedompeld in een diepe rust die uiteindelijk ook haar weerslag hadden op haarzelf. De barones viel in slaap...

... om niet veel wakker te worden door gebonk. Ze schoot op en spitste haar oren. Onmiskenbaar gestommel van voetstappen. Ze schoot op in bed en greep de afstandbediening. Koortsachtig ging ze alle bewakingscamera's na. Het moest ergens beneden zijn. De keuken of woonkamer? Niets. De salon? Niets. De barones begon juist te denken dat haar hele idee van de camera-bewaking ronduit ridicuul was geweest, toen ze naar de camera in de bibliotheek overschakelde en ze zag. De schaduwen, de schimmen. Het waren er vier of vijf en ze stonden om het bureau. De barones ging nog rechter op zitten, met ogen die groot waren geworden van angst. Dus toch... Met een hart dat klopte in haar keel boog ze zich dichterbij de tv toe om de schimmen beter te zien. Klaarblijkelijk waren het menselijke vormen, maar het bleven schaduwen in het duister. Gezichten waren niet te onderscheiden. De barones moest voor zichzelf toegeven dat ze er precies uitzagen zoals zij zich altijd spoken had voorgesteld. Of demonen.

De schimmen leken geïnteresseerd in iets dat op het bureau lag. Het duurde een tijdje voor ze besepte dat het dagboek, dat ze diezelfde dag uit de boekenkast had opgediept en nog steeds op het bureau lag, blijkbaar het onderwerp van aandacht was. Een heel angstaanjagend idee zette zich opeens in haar vast: wat nou als die schimmen de geesten waren van de vier dochters van Dinera, die in dit huis waren vermoord? Ze bekeek de schaduwen beter. Het zou kunnen, besepte ze, het waren er inderdaad vier. Hiernaast was er een duidelijk verschil in hun lengte, precies zoals het verschil in lengte zou zijn tussen zussen...

Ze werd opgeschrikt uit haar overpeinzingen toen ze merkte dat de schimmen zich verplaatst hadden. Ze zag nog net hoe de laatste uit het blikveld van de camera verdwenen. Haastig schakelde ze over naar de camera in de hal. Ja, daar waren ze. In wat bijna leek op een plechtige processie bestegen ze langzaam de trap. Op weg naar ... haar slaapkamer? De barones kreeg het opeens heel warm. Waren ze op weg naar haar? Wat nou als de zussen hun dood wilden wreken? Dat was toch altijd waarom het spookte in bezeten huizen, door onverkwikkelijke gebeurtenissen in het verleden? Wat nou, als ze naar boven gingen om alsnog hun moeder te vermoorden? Of... de vrouw die nu ongelukkigerwijs dit huis bewoonde?

De barones wiste zich het koude zweet van het voorhoofd. Gedachten schoten door haar hoofd. Wat moest ze doen? Vluchten? Ze kon maar één kant op, richting de overloop, maar hier zou ze recht in de groep schimmen lopen. Ze kon uit het raam springen... Alleen in uiterste nood, besloot ze meteen. Van zo'n vier meter hoog op het terras neerkomen betekende dat elke bot in haar lijf zou breken. Of ze kon zich verschuilen in haar inloopkast of haar badkamer. Maar dan zou ze als een rat in de val zitten... En spoken konden toch door muren lopen?

Toen bedacht ze zich iets. Spoken hadden toch geen substantie? Ze waren immers schimmen, schaduwen en niet meer dan dat. Doorzichtig. Als dat zo was had ze niets van hen te vrezen. Uit het dagboek was gebleken dat de zussen van plan waren geweest hun moeder te verstikken of te wurgen. Als ze dat met haar wilden proberen hadden ze geen enkele kans. Ze zouden eenvoudigweg door haar heen grijpen, geen vat op haar krijgen. Terwijl zij rustig het huis uit kon lopen.

Gesterkt door het idee besloot ze gewoon te blijven waar ze was. De overloop-camera toonde haar hoe de groep inmiddels de trap had bestegen. Ze liepen recht op haar kamerdeur af. De barones keek gespannen toe. Ze meende iets te zien tussen de groep schimmen in. In een opwelling schakelde ze jort over naar de camera in de bibliotheek. Ze zag meteen dat het dagboek van het bureau verdwenen was. Hoe was dat nou mogelijk?

Maar voordat ze zich daar druk over kon maken zag ze de schaduwen opdoemen in haar kamer. Ze zwoven op haar af.

De barones werkte zich omhoog in het bed en hief haar handen bezwerend op, "Ik ben jullie moeder niet", zei ze, "Dinera is al lang geleden weggegaan. Het is ... heel erg wat er gebeurd is, maar dat is al ruim dertig jaar geleden. Dinera is waarschijnlijk zelf ook al dood..."

Uit niet bleek dat de spoken hadden begrepen wat ze zei. Als afgesproken gingen er twee aan weerszijden van haar bed staan. De barones bestudeerde hen gefascineerd. Nu ze zo dichtbij waren kon ze bijna de gezichten herkennen. Maar tegelijkertijd bleven het schaduwen, waar ze als ze haar best deed doorheen kon kijken. Ze leken op wolken donker stof, vond ze.

De schaduw die aan haar hoofdeinde stond was het grootste en de barones beseftte dat dit Clara, de oudste moest zijn.

"Clara, luister naar me, ik ben Dinera niet!"

Nog steeds was ze niet echt bang. Maar toen boog Clara zich naar voren en krulde ze haar beide handen om haar nek.

"Dat heeft geen ..." zin, wilde de barones zeggen, maar toen werd haar keel door de vingers van stof dichtgeknepen.

Nee, dit kon niet waar zijn, het waren spoken, ze konden haar geen kwaad doen! Maar met een steek van verontwaardiging beseftte de barones dat dat toch zo was: Clara had wel degelijk substantie. En met haar vingers drukte ze hard tegen haar keel en belette ze het haar nog te ademen. De barones worstelde om los te komen, maar de andere schaduwen hadden haar bij haar benen en armen vastgepakt en hielden haar in bedwang. Alle schaduwen op één na, want de kleinste, Katja, drukte het dagboek tegen haar borst.

Was dat het?, schoot het door haar hoofd in, terwijl ze wanhopig vocht. Hadden ze al die tijd gezocht naar het dagboek, totdat het opeens door haar uit de boekenkasten gehaald was was? En wilden ze nu ze het dagboek eindelijk hadden voor eens en altijd het karwei afmaken? En haar ... vermoorden?

Nee! Wanhopig en met hernieuwde kracht vocht ze voor haar leven. Maar de dunne vingers van Clara weken niet en drongen steeds dieper in het vlees van haar hals. Opeens dacht de barones terug aan die ochtend dat ze de bibliotheek had geïnspecteerd en had gemerkt dat er een stapel boeken verplaatst was. Wat was ze dom geweest! Toen al hadden ze materie gehad. Ze had het kunnen weten!

Maar nu was het te laat. Veel te laat. Ze zou sterven als waarschijnlijk het laatste slachtoffer van een Russische godsdienstwaaninnige, die dertig jaar geleden haar eigen kinderen had vermoord. Het was niet eerlijk...

En met die gedachte viel ze langzaam weg in het eeuwige duister.

Toen haar lichaam slap was geworden lieten de schaduwen haar uit hun greep ontsnappen. Toen bewogen ze zich beheerst in eenzelfde soort processie uit de slaapkamer en gingen de trap af. Met de kleinste vooraan, die nog steeds het dagboek vast had, verdwenen ze door de voordeur in het donker van de nacht. Niemand zou ooit nog iets van hen terug zien. Het dagboek zou nooit meer teruggevonden worden. En het drama van de zusjesmoord uit 1971 zou voor altijd onopgelost blijven.

